

Lammas ja Kits

Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liidu kuukiri

AUGUST 2019

Minu nimi on Vallo Seera. Olen sündinud 12.08.1979 Paines. Kasvasin üles Järvamaal Väike-Kareda külas. Maatööde, põldude ja loomadega olen kokku puutunud ja tegelenud lapsepõlvest alates. Olen loomakasvatuse vastu huvi tundnud juba varasest noorusest saadik, seega tundus loomaarsti õppesse minek peale keskkooli igati loomuliku valikuna. Lõpetasin Eesti Maaülikooli veterinaarmeditsiini eriala 2004. aastal.

Peale ülikooli lõpetamist olen olnud tegev põllumajanduses nii loomakasvatuse juhi, loomaarsti kui müügitööl. Oma

põllumajandusettevõtte rajamisega alustasin 2011. aastal, kui ostsin esimesed 75 põhikarjalooma. Järgneval aastal rajasime uue lambalauda ja suurendasime põhikarja arvu 150 uteni. Sellest ajast olen olnud kättpidi, mõtteidpidi ja hingega lambakasvatuse küljes kinni. Viimasel viiel aastal olen õpetanud lambakasvatajaid Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolis.

Eestis on lambaid kasvatatud läbi aegade ja Eesti on suurepärane koht lammaste kasvatamiseks. Siin on väga palju erinevaid võimalusi kasvatada erinevatel maastikel erinevaid lambatõuge. On viljakaid tasaseid põlde ja rohumaid intensiivtõugude kasvatamiseks, ekstensiivsemaid tõuge saab kasvatada meie vähemviljakatel rannaladel ja poollooduslikel kooslustel.

Minu nägemuses on Eesti lambakasvataja täna teelahkmel. Sageli kostub lambakasvatajate suust, et lambakasvatus on üsna kallis hobi, mida ei jõuta enam pidada. Päevakajaliselt näeme mismoodi kujunevad lammaste kokkuostuhinnad ja kui suurt vaeva näevad lambakasvatajad, et oma toodangut õiglase hinnaga realiseerida. Meil on pakkuda väga head lammast, kuid paraku on ka vähem head lammast. Pole midagi teha, vahest nõuavad haigused lõivu, mõnikord on süüdi vingerpussi mängiv ilm ja söödapuudus. Niimoodi me peamegi suutma müüa sellist toodangut nagu iga kasvataja on suutnud oma parimas usus ja tahtes toota.

Selleks, et suudaksime tulevikus paremini hakkama saada on vaja lambakasvatajatel seljad kokku panna ja koostööd teha. Kui teeme koostööd eesmärgiga kasvatada parim lammas, mis on võimalik meie tingimustes, ja suudame selle ka õiglase hinnaga realiseerida, siis tagame Eesti lambakasvatuse jätkusuutlikkuse. Peame jõudma olukorrani, et me realiseerime loomi, keda me tahame müüa, mitte ei realiseeri neid loomi, keda suudame müüa. Sageli lahterdatakse karjad tootmiskarjadeks ja aretuskarjadeks. Tegelikult on ju kõik karjad, millest loomi müüakse, tootmiskarjad - toodang on ainult erinev, ühtedel on toodanguks hea ja kvaliteetne tõuloom, teistel heade vormidega ja realiseeritav lihloom.

Oma töös Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liidu tegevjuhina soovin koostöös loomakasvatajatega jõuda selleni, et meil oleks loomad, keda tahetakse osta, seda nii tõulooma- kui lihloomana. Samuti tahan pühenduda sellele, et aidata

korraldada loomade müüki nii siseriiklikult, kui ka Eestist välja. Pean oluliseks lambakasvatajate omavahelise koostöö suurenemist ja pidevat enesetäiendust. Minu nägemuses peab Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liit olema Eesti lamba- ja kitsekasvatajate parim koostööpartner ja pakkuma tuge nii nõu kui jõuga. Tahan, et minu poolt tehtud tööst oleks tulevikus abi lamba- ja kitsekasvatajatele.

Näen, et tulevikus on Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liit tugev koostööpartner Eesti kitse- ja lambakasvatajatele. Eesmärgiks olgu abi loomade hankimisel ja realiseerimisel, tugi loomade kohapealsel majandamisel ja toimiv nõustamine, toimiva ja tõhusa aretustöö jätkamine. Kõige selle juures pean oluliseks ka lambakasvatajate head suhtlust ja ühiseid üritusi ja koosviibimisi, mis aitavad luua uusi häid ideid ja koostööd. Et meie koos töötamisest kasvaks välja koostöö!

Vallo Seera

KONTORI TEGEMISED

Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liidu kontor on viimase kuu jooksul olnud paljuski üleandmise hõnguline. Lahkuv tegevjuht Katrin Tambet andis tööotsi üle uuele tegevjuhile Vallo Seerale. Aga tehtud on ka palju muud:

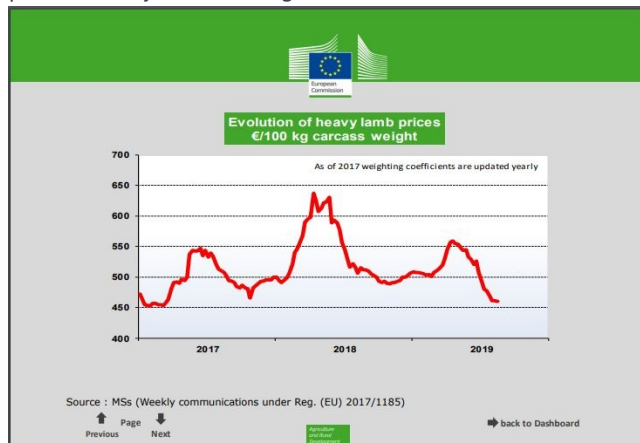
- on arendatud teadmussiirde projekti rahastatava kuukirja "Lammas ja Kits" sisu ja vormi;
- on osaletud Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja töös erimärgistusega diiselkütte kasutamise jätkamise teemadel;
- on osaletud huntide ja hundikahjude teemadel vaidluses ja aruteludes rahvuslooma grupis;
- teadmussiirde projekti raames on tegeletud Eesti Põllumajanduse Aasta messi korraldamisega;
- on korraldatud õppereisi Hollandisse;
- on osaletud uue veeseaduse aruteludel;
- toimub pidev suhtlus kogumiskeskustega, et saada võimalikku uut infot lammaste kokkuostutingimuste kohta;
- kokku on saanud üks juhatuse koosolek ja üks Eesti valgepealise aretuse ümarlaud.

Lisaks on igapäevaste kontoritoimingute ja kirjavahetuse kõrvalt korraldatud suitsuvorsti tegemise koolitus, mis võeti väga soojalt vastu. Sellel teemal on soovijatele veel koolitusi tulemas.

LAMMASTE MÜÜGIST AUGUSTIS

Katsume siin ja edaspidi anda ülevaate sellest, mis on toimumas Eesti

lambamüügi turul. Seda siis nende andmete põhjal, mis meil kasutada on. Augustis viidi Eestist VTA andmetel välja 4 koormat eluslambaid nuumloomadeks. Üks koorem (50 looma) läks Belgiasse, ülejäänud kolm koormat (1121 looma) aga Hollandisse. Euroopa lambaliha hindade langus on pidurdunud ja hetkel isegi veidi tõusnud.

[pildile klõpsates liigud statistika kokkuvõtte lehele](#)

Lammaste kokkuostu ootused septembris

Kokkuostjad pakuvad loomadele hinda kohapeal loomi üle vaadates. Mõnevõrra on madalas hinnas süüdi Hollandis, Belgias ja Prantsusmaal olev põud, mis ei lase sealsel rohul kasvada, et saaks loomi nuumata. Loodame, et seal hakkab sadama ja sellega nende vajadus loomade järgi suureneb!

RAKA kogumiskeskus

Praegu tehakse selle sügise kolmandat koormat. Ostetakse kõiki lambatõuge. Talle eest makstakse 1,65-1,85 Eur/kg. Koormaid tehakse seni ja loomi viiakse niikaua kui neid jagub. Euroopa koostööpartner on valmis kogu aeg ostma. Loomade kaalul ülemist piiri ei ole. Endiselt kehtib kaalust maha arvamise 7%.

VIANCO kogumiskeskus

Koormaid tehakse siis, kui on koormale olemas klient Euroopas. Eelistatud on texeli veresusega lambad, ostetakse ka tumedapealisi. Tallede eest makstakse 1,4-1,85 Eur/kg. Koormasse valitakse loomi kaaluvahemikus 25-45 kg.

EKSO kogumiskeskus

Ostab. Käiakse praegu loomi vaatamas. Hinnaks pakutakse 1,2-1,8 Eur/kg.

ARETUSJUTUD AUGUSTIST

Augustis olen aega veetnud tallesid kaalumas käies ja Pässus andmeid korrastades. Viimaks saime Pässus tööle veresuste arvutamise nii dorperile kui ka lley Nile ja nüüd peaksid järk-järgult veresused õigeks saama (pean siiski paljud neist käsitsi üle käima hetkel, kui on väga palju uusi loomi lisatud, kelle vanaemad ja vanavanemadki tahavad parandatud saada). Lisaks olen tegelenud Hollandi õppereisi ja Palamuse laada korraldamisega. Reisile on endiselt veel vabu kohti, mille parima meelega täidaksin liidu liikmetega. Kindlasti mahutame ka Palamuse laadale veel soovijaid ära!

Katrin Tähepõld

PS! Kuna paaritushooaeg on lähedal, siis on paslik ära mainida ühtteist lammaste suguelu kohta. Näiteks soome lamba uttedel saabub ind juba 3-4 kuuselt. Samas kui meriino lammast võib olla alles 18-20 kuune esimese inna saabudes. Jäära ostes tasub jälle meele pidada, et osade uuringute kohaselt on ligi 8% jäärdest tegelikult homoseksuaalid ja seega ei pruugi just parimat sooritust teie karjas teha. Samas võib ute tiinestumist takistada ka friimartinism – mõiste, mis veisekasvatajatele on igapäevane. See on emane loom, kes looteas on pidanud emakat jagama isase tallega ja seetõttu ei ole tema suguorganid täielikult välja arenenud (see on nii isase talle poolt toodetud

testosterooni kui ka isas-ja emasrakkude segunemisest loote väga varases arengujärgus) ja utt ei ole võimeline viljastuma. Lammaste seas esineb seda küll õnneks äärmiselt harva.

KONSULENT KIRJUTAB

PÕHIKARJA JA JÄÄRA VALIMISEST

Saabumas on sügis ja aeg on hakata mõtlema uttede ja jäärade valimisele tulevaks hooajaks. Selleks, et poegimisaeg libedamalt sujuks ja talled paremini kasvaks on just praegu kriitiline aeg ettevalmistuste läbiviimiseks.

Põhikarja uttede valimine

Selleks, et talled sünniks probleemideta ja kasvaks mühinal, on äärmiselt oluline valida oma karja parimad emad. Kui võimalik, tuleks üle käia kevadised poegimisandmed ja suvised kaalumisandmed. Poegimisandmete juures huvitab meid, millised uted on poegimisega ilma suurema sekkumiseta hakkama saanud ja kui olete pidanud sekkuma, siis mis põhjusel. Kui põhjuseks on näiteks korraga poegimisteedest väljuvad kaksikud ja olete pidanud neid seal ema sees veidi eraldama ja üksikhaaval välja tooma, siis see tõenäoliselt ei ole ute prakeermiseks piisav põhjus. Kui aga utel ei ole emakakael korralikult avanenud, on olnud tupe väljalangemist enne poegimist või näiteks tiinuse ajal kõhuseinarebend, siis tuleks need uted põhikarjast välja jätta. Need on pigemini korduvad probleemid.

Pilt 1: esiplaanil kõhuseina rebendiga utt. Kui looma tervis lubab, siis võiks ta talled ära imetada, kuid edaspidi paaritusse panna ei tohiks.

Kui utel on olnud väga suur tall ja poegimisabi on olnud sellest tingitud, siis tuleb hinnata ja mõelda, kas ehk on tegemist vale jäära valikuga (väikestele uttedele/esmapoegijatele on pandud peale väga

lihakas/suur jäär) või on tehtud söötmisel viga (näiteks tiinuse viimastel nädalatel mindud üle väga intensiivsele söötmisele).

Kui utt ei ole oma tallesid omaks võtnud, siis esimesel poegimisel võib selle andeks anda (teinekord esimene poegimine ehmatub noori uttesid ja seetõttu ei soovi nad oma tallega tegemist teha). Kui aga on tegemist juba mitmendat korda poegijaga, siis ei ole võimalusel mõtet riskida selle looma karja jätmisega.

Üles tuleks märkida ka näiteks uted, kellel on olnud udaraprobleeme või probleeme piimakusega. Uted, kelle talledele olete pidanud piima juurde andma. Selliste loomade puhul tuleb jälgida, kas tegemist on jällegi näiteks esmapoegijaga, nende organism võib olla veel nii intensiivselt kasvamas, et piima tootmiseks energiat ei jätku. Või ei olnud loomadel ees piisavalt hea sööt. Kui sööt oli kvaliteetne ja loomal otsest põhjust piimakusprobleemideks polnud, siis on see adekvaatne kriteerium ute prakeerimiseks.

Kui talus on olemas kaal, siis oleks väga hea teha talledele 8-nädala kaalumine, kuna see näitab üsna selgelt, kui palju on nende kasvuiivet mõjutanud ema piimakus. Sama aitab hinnata ka 100p kaalumine, mida kasutatakse hetkel aretusloomade puhul jõudluskontrolli läbiviimiseks.

Selleks aga, et kõiki neid asju jälgida ja sügisel andmeid kasutada, peavad meil olema talled oma emadega seotavad – et teaksime, kes on kelle ema ja kes kelle tall. Seetõttu on soovituslik poegimisel panna talledele kas või karja kõrvamärgid ja need numbrid ema numbriga siduda. Igasugune vajalik info tuleks vihikusse, excelisse vms üles märkida. On ka häid digitaalseid karjahaldusprogramme – nii kodu- kui ka välismaiseid – sellise info hoidmiseks ja kasutamiseks.

Soovituslik on sügisel kogu oma utekari käest läbi lasta. Kontrollida üle nende udarad, et ega ei ole mõni udarapõletik märkamata jäänud (kõvad tükid udarakoes või nt ühelt poolt kivikõva udar on märgid möödunud udarapõletikust). Samuti kontrollida loomade kehakonditsiooni. Lammastel on see 5 palli süsteemis. Tavaliselt 0,5 pallise vahega. Kehakonditsiooni kontrollitakse ristluud katsudes.

LOE EDASI

Rubriigis KONSULENT KIRJUTAB avaldame lamba- ja kitsekasvatuskonsulentide poolt loodud originaalartikleid.

Artiklite valmimist toetab:

imes nõuandeteenistus
www.pikk.ee

SAABUVAD SÜNDMUSED

LAMBA- JA KITSEKASVATUS-ALANE
ÕPPEREIS

VIIMASED VABAD KOHAD!!!

september 2019

Veel on vabad viimased kohad selleaastasele lambakasvatuse õppereisile. Õppereisi eesmärk on endale selgeks teha, kuhu meie lambad Eestist liiguvad ja mis nendega edasi juhtub. Seekordse reisi sihiks on Hollandis ja Belgias asuvad lammaste kogumiskeskused. Soov on oma silmaga üle vaadata, kuhu Eesti lammas siit sõidab ja mis temast saab. Vahelduseks külastame ka mõnda piimafarmi sh hobuselüpsifarm. Kui oled reisihuviline, anna oma huvist teada Katrin Tähepõllule: aretus@lammas.ee või telefonil 5349 6007

MEEDIA- KAJASTUS

I

Augusti
meediakajastused
lammaste ja kitsede
teemal:

[Pargi korrastuseks
toodud lambad
võtavad üle Ida-
Virumaa ajaloolise
mõisa](#)

[häärberi](#) Postimees
LEMMIK
14.08.2019

[Lambakasvatavad
soetavad suuri
koeramürakaid, kes
kaitsevad lambaid
huntide eest](#) Eesti
Ekspress
14.08.2019

[Talutoidu karavan
toob talunikud
tarbijate juurde
linnadesse](#) Maaleht
28.08.2019

Copyright © 2019 Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liit

Aadress:

Aretuse 2, Märja alevik,
Tartu linn, 61406, TARTUMAA
www.lammas.ee

Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate kuukiri saadetakse kõigile liidu meililistiga liitunud liikmetele.

Kõik kuukirjaga seotud ettepanekud ja kommentaarid on oodatud
aadressile kontor@lammas.ee